

Film fra Nord

Forord

Grønland har fascineret filmmagere gennem hele filmhistorien. Faktisk kan man, med lidt god vilje, hævde, at den film, der traditionelt betragtes som den første danske film overhovedet, Peter Elfelts *Kørsel med grønlandske Hunde* (1898), er en Grønlandsfilm. I dette nummer af Kosmorama sætter vi fokus på filmen og Grønland, idet vi også inddrager film fra andre kolde universer.

Igennem årene har en lang række dokumentarfilm skildret Grønland - både naturen og menneskene. Der har også været en del spillefilm, både danske og udenlandske, der ofte med en vis eksotisme har skildret naturfolkets pittoreske livsstil på baggrund af den ærefrygtindgydende natur. Det gælder film som den første skandinaviske tonefilm, Schnéevoigts *Eskimo* (1930), den tyske S.O.S. *Eisberg* (1933) med selveste Leni Riefenstahl i hovedrollen, og også Nordisk Films *Qivitoq* (1956). I nyere tid har *Tukuma* (1984) og *Frøken Smillas fornemmelse for sne* (1997) præsenteret et filmisk Grønland. Et afgørende værk var *Lysets hjerte* (1998), der med grønlandsk manuskript og grønlandske skuespillere gav et første filmisk bud på at forstå og fortolke Grønlands vej fra danskertiden og ind i hjemmestyrets epoke.

Filmene har budt på naive eventyr om den hvide mand i kontakt med naturfolkets vilde natur, etnografiske historier om kultursammenstød og senest også beretninger om identitets- og traditionstab og postkolonial tristesse. I årtier har filmene hovedsagelig været lavet af tilrejsende, der med forskellig optik har indfanget det grønlandske. Nu - hvor grønlandske filmfolk i stigende grad er begyndt at fortælle deres egne historier, og Grønland også har fået sit eget universitet, Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, Nuuk, hvor der er stor interesse for film og medier - kan vi præsentere denne første samlede fremstilling af møder mellem Grønland og filmen.

I nummeret giver Birgit Kleist Pedersen en oversigt over Grønlands film- og mediehistorie - fra grønlænderne første gang kunne se film i 1921 til idag; Kirsten Thisted giver en fremstilling af den danske litteraturs billeder af Grønland i dansk litteratur, og tegner dermed den kulturelle baggrund også for filmenes univers. Carl Nørrested gennemgår den lange række af dokumentarfilm om Grønland fra mange lande gennem hele filmhistorien; Inge Kleivan fortæller om den tyske Asta Nielsen-film *Das Eskimo-Baby*, der præsenterer kultursammenstødet som farce. Werner Sperschneider beskæftiger sig med 20'ernes og 30'ernes danske og tyske Grønlands-relaterede film, forstået i forhold til begrebet Kulturfilm, der især har traditioner i tysk film; Erik Gant ser på spillefilmene *Qivitoq* og *Tukuma* i lyset af dansk filmhistorie. Annga Lyngé behandler den kontroversielle dokumentarfilm *Da myndighederne sagde stop*, og Jette Rygaard & Birgit Kleist Pedersen analy-

serer *Lysets hjerte*, idet de inddrager hele historien om den danske kolonisering af Grønland.

Anders Jørgensen skriver om Knud Rasmussen og filmen, både ekspeditionsfilmene og spillefilmen *Palos Brudfærd*; Casper Tybjerg behandler filmene om de store, dramatiske arktiske ekspeditioner, og Helle Kannik Haastrup ser på den etnografiske dokumentarfilms grundlæggende hovedværk, Flahertys *Nanook of the North*. Og endelig giver Birgit Thor Møller et overblik over Island og filmen gennem 100 år.

Kosmorama's næste nummer, *Filmen og magten*, der udkommer til sommer, fokuserer på filmen som politisk og ideologisk udtryk.